

DEN BEFÄSTA STADEN GÖTEBORG

TIO HISTORISKA MILJÖER SOM LADE GRUNDEN FÖR STADENS FÖDELSE

GEMENSAM UTVECKLINGSPLAN ÅR 2018 - 2022

Göteborgs Stad och Statens fastighetsverk

2018-05-08

**Göteborgs
Stad**

I och kring Göteborgs stadskärna återfinns ett antal historiska befästningsmiljöer från 1600-talet och framåt som på ett ovärderligt sätt speglar stadens tillkomst och utveckling. Tio av de historiska miljöerna förvaltas, underhålls, sköts och utvecklas av Göteborgs stad genom Higab och förvaltningar samt av Statens fastighetsverk (SFV). För att de ska bevaras, skötas, utvecklas och tillvaratas hållbart och effektivt, så har SFV och Göteborgs Stads berörda aktörer beslutat samverka långsiktigt.

Samarbetet styrs av denna gemensamma utvecklingsplan för perioden 2018 - 2022. Planen sätter fokus på att öka allmänhetens kunskap om Göteborgs tillkomst och historia samt tillgänglighet till de historiska befästningsmiljöerna inför, under och efter Göteborgs 400 - års jubileum år 2021.

Utvecklingsplanen Den befästa staden innefattar tio av de historiska miljöer som spelat och spelar en strategiskt viktig roll i Göteborgs tillkomst och utveckling:

Historisk miljö	Typ	Förvaltare
1. Carolus Dux	Bastion	Higab
2. Kronhuset /-kvarteret	Tyghus, verkstäder, kontor	Higab
3. Nya Älvsborgs fästning	Befästning	SFV
4. Otterhälleverken/Carolus Rex	Bastioner	Göteborg Stad
5. Skansen Lejonet	Skans	SFV
6. Skansen Kronan	Skans	SFV
7. Stora Hamnkanalen	Tidigare hamnfunktion	Göteborg Stad
8. Länsresidenset	Residens	SFV
9. Vallgravsstråket	Torg, bastionslämning	Göteborg Stad, Higab
10. Älvsborgs slott/ Klippan	Slott, fästning, handelsplats	Higab, Länsstyrelse

Vi har enats kring gemensamma syften och mål med utvecklingsplanen och styr samverkan till fyra strategiskt viktiga utvecklingsområden. Med utgångspunkt från dem innehåller planen elva gemensamma grundläggande och utvecklande insatser.

En utvecklingsgrupp tillsätts med ansvar för att utvecklingsplanen verkställs.

Samarbetet kring denna utvecklingsplan och dess genomförande sker inom ramen för parternas ordinarie verksamheter och budgetar.

Göteborg den 8 maj 2018

HIGAB AB
Lars Björklund
T.f. VD

GÖTEBORGS KULTURFÖRVALTNING
Anna Rosengren
Förvaltningsdirektör

GÖTEBORGS PARK- & NATURFÖRVALTNING
Linda Nygren
Förvaltningsdirektör

GÖTEBORGS STADS TRAFIKKONTOR
Stefan Eglinger
Trafikdirektör

GÖTEBORGS STADS FASTIGHETSKONTOR
Martin Öbo
Fastighetsdirektör

GÖTEBORGS STADSBYGGNADSKONTOR
Henrik Kant
Stadsbyggnadsdirektör

GÖTEBORGS & Co AB
Camilla Nyman
VD

STATENS FASTIGHETSVERK
Charlotta Andersson Lund
Fastighetsdirektör

INNEHÅLL

	FÖRORD	2
	INNEHÅLL	3
1.	SAMMANFATTNING	4
2.	BAKGRUND	5 - 8
	2.1 GÖTEBORGS STAD	
	2.2 STATENS FASTIGHETSVERK	
	2.3 DEN BEFÄSTA STADEN GÖTEBORG	
	2.4 GEMENSAM UTVECKLINGSPLAN	
	2.5 PARALLELLA PROJEKT OCH PROCESSER	
	2.6 SAMHÄLLEEFFEKTER	
3.	FÖRUTSÄTTNINGAR 2018 - 2022	9 - 10
	3.1 MEDVERKANDE KULTURMILJÖER	
	3.2 SYFTEN	
	3.3 MÅL	
	3.4 UTVECKLINGSOMRÅDEN	
	3.5 VÄRDEGRUNDER	
4.	GEMENSAMMA INSATSER	11 - 16
5.	FINANSIERING	17
6.	GENOMFÖRANDE	17
7.	TIDPLAN	18
8.	UTVECKLINGSPLANENS TILLKOMST	18
9.	ORIENTERINGSKARTOR	19
10.	STYR- & MÅLDOKUMENT	20 - 23

1. SAMMANFATTNING

Den befästa staden Göteborg firar 400 år

År 2021 är det 400 år sedan Göteborg grundlades. Än idag återstår ett flertal historiska fastigheter och miljöer i Göteborg som på olika sätt lade grunden för stadens tillkomst och utveckling under 1600-talet. Miljöerna går i denna utvecklingsplan under samlingsnamnet "Den befästa staden Göteborg". De består av bastionerna Carolus Dux och Otterhälleverket, Kronhuskvarteret, Stora hamnkanalen, Vallgravsstråket och Älvsborgs slott, som ägs av Göteborgs stad genom förvaltningar och Higab, samt Nya Älvsborgs fästning, skansarna Lejonet och Kronan och Länsresidenset, som ägs av Statens fastighetsverk

Göteborg Stad och Statens fastighetsverk samverkar

För att säkerställa att de historiska miljöerna bevaras, underhålls och tillvaratas på ett hållbart sätt samt stärks som besöksmål och mötesplatser, så har parterna beslutat samverka i form av en gemensam utvecklingsplan för perioden 2018 - 2022.

Utvecklingsplanen är ett långsiktigt redskap i vårt gemensamma utvecklingsarbete. Den omfattar de syften och mål vi delar, valda utvecklingsområden och de insatser som krävs för att uppnå syfte och mål. En utvecklingsgrupp ansvarar för planens genomförande, årlig avstämning, utvärdering och justering.

Vi har enats kring åtta gemensamma mål

Utvecklingsplanen syftar till att uppnå åtta gemensamma långsiktiga mål:

1. En fungerande strategisk och operativ samverkan mellan utvecklingsplanens parter.
2. Gemensamma kvalitetssäkrade berättelser om "Den befästa staden" och berörda kulturmiljöer ska finnas för berörda aktörer att utgå från i sin publika verksamhet.
3. Kulturmiljöernas hyresgäster ska synliggöra och tillvarata platsens berättelser i sina verksamheter.
4. Kulturmiljöernas hyresgäster ska erbjuda verksamheter, upplevelser och produkter av hög kvalitet.
5. Kulturmiljöernas publika utbud och program ska vara samordnade.
6. Antalet intäktsskapande besökare i kulturmiljöerna ska öka
7. Den fysiska, digitala och språkliga tillgängligheten till kulturmiljöerna ska vara god.
8. Kulturmiljöernas samhällseffekter ska synliggöras och tillvaratas bättre.

Elva gemensamma insatser planeras 2018 - 2022

Insatser planeras inom fyra utvecklingsområden: Samverkan, Berättelser, Hållbarhet och Tillgänglighet.

1. Kartläggning av samtliga berörda aktörer
2. Utvecklad samordning mellan berörda offentliga aktörer
3. Samordna publikt utbud och programverksamhet
4. Upprätta berättelser om "Den befästa staden"
5. Utbilda berörda hyresgäster och aktörer
6. Gemensam kvalitetssäkring av kulturmiljöer, hyresgäster, publika verksamheter
7. Initiera affärs-/produktutveckling som stärker miljöernas värden och attraktivitet
8. Metodutveckling för att mäta kulturmiljöernas samhällseffekter
9. Tillvarata externa resurser som frivillig finansiering och volontärskap
10. Kartläggning av kulturmiljöernas fysiska, digitala och språklig tillgänglighet
11. Insatser för ökad tillgänglighet till kulturmiljöerna

Mångfald positiva effekter förväntas

Insatserna kommer att generera ökad kunskap om och intresse för Göteborgs historia bland göteborgare, turister och företagare under och efter jubileumsåret. Kulturmiljöerna kommer att stärka sin attraktivitet, vara tillgängligare samt erbjuda ett ökat utbud av historisk baserade verksamheter, upplevelser och produkter. Kulturmiljöernas positiva effekter i samhällsutvecklingen kommer att tillvaratas och synliggöras.

Finansieras inom ramen för befintliga verksamheter

Insatserna är tänkta att finansieras inom ramen för parternas befintliga verksamheter och i samverkan med berörda offentliga och privata partners. Externa finansiella och personella resurser ska eftersträvas.

2. BAKGRUND

2.1 GÖTEBORG STAD

Ett stort antal kommunala aktörer i Göteborg är engagerade i arbetet med att bevara, underhålla, sköta, tillgängliggöra, informera om och marknadsföra Göteborgs Stads ägda historiska kulturmiljöer.

Higab äger och förvaltar många av de hus som är karaktäristiska för Göteborg. Fastighetsbeståndet består av cirka 300 byggnader, varav 28 är byggnadsminnen som t.ex. Kronhuset, Feskekôrka, Stora Teatern och Stora Saluhallen. Higabs styrs av ägardirektiv från kommunfullmäktige. Genom att vara ett strategiskt verktyg för Göteborgs Stad inom fastighetsområdet ska Higab bidra till stadens utveckling. I Higabs uppdrag ingår att vårda och utveckla stadens kulturhistoriskt intressanta byggnader. Verksamheten ska vara lyhörd för de värden som kännetecknar Göteborg.

Kulturförvaltningen står, genom Stadsmuseet och Sjöfartsmuseet, för den kulturhistoriska kunskapen och kompetensen kring Göteborgs kulturmiljöer. Inom verksamheten bedrivs även ett övergripande arbete med utgångspunkt från t.ex. kunskapsbyggande, pedagogik och stadsutveckling.

Park- och naturförvaltningen ska sköta, förvalta och utveckla stadens park- och naturområden. Inom ramen för sitt uppdrag ska de värna estetiska, sociala och miljömässiga värden samt natur- och kulturvärden. för skötsel och utveckling av de historiska kulturmiljöernas närområden.

Trafikkontorets uppgift är att erbjuda en effektiv, säker och hållbar rörlighet och goda offentliga rum så att Göteborg är attraktivt att bo, färdas, verka och vistas i. Man ansvarar bland annat för infrastrukturella frågor vad gäller tillgänglighet till stadens kulturmiljöer och har en strategiskt viktig roll i utvecklingsarbetet.

Fastighetskontoret ansvarar som ägare och förvaltare av Otterhälleverken (Carolus Rex) för en av de fastigheter som utgör en central och viktig del av Den befästa staden och Göteborgs 1600-talshistoria.

Stadsbyggnadskontoret driver och samordnar fysisk planering i staden på byggnadsnämndens uppdrag.

Göteborg & Co fungerar som en plattform för samverkan i arbetet med att göra Göteborg till en attraktiv och konkurrenskraftig destination. Göteborgs & Co projektleder även Göteborg 2021, det förberedande arbetet inför staden jubileumsfirandet 2021. Inom ramen för den verksamheten har den gemensamma utformningen av denna utvecklingsplan samordnats.

2.2 STATENS FASTIGHETSVERK

Statens fastighetsverk äger och förvaltar på regeringens uppdrag 2 300 fastigheter, 1/7 av Sveriges mark- och skogsområden, ca 1700 kronoholmar, 135 objekt i 65 länder samt delar av 8 Världsarv.

I SFV:s regleringsbrev 2017 står att: *"Fastigheternas värden inklusive kultur- och naturmiljövärden, ska bevaras, användas och utvecklas på ett för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå". "SFV ska öka intäkterna och/eller minska kostnaderna för att på sikt minska underskotten vad gäller bidragsfastigheter. SFV ska, där det är möjligt, med hänsyn till förutsättningar för långsiktiga avtal om lokal medfinansiering, utveckla besöksmål i nära samarbete med kommuner, landsting och besöksnäring"*

SFV är svensk besöksnäringens största fastighetsägare och förvaltar ca 200 kulturhistoriska fastigheter och miljöer, tillika besöksmål, som speglar den svenska statens historia, kultur och utveckling. Bland dem finns slott, fästningar, ruiner, fornminnen, militära anläggningar, kyrkor, parker, fyrplatser och monument. SFV skapar långsiktiga förutsättningar för privata och offentliga hyresgäster att bedriva publik verksamhet i fastigheterna. För att kunna bevara och underhålla våra kulturhistoriska fastigheter har SFV ett årligt anslag från regeringen. Från 2015 har anslaget minskat med ca 40 %.

I Göteborg förvaltar SFV flera objekt, bland dem fyra 1600-tals fastigheter som spelat en avgörande roll i staden Göteborgs tillkomst och utveckling: Nya Älvsborgs fästning, skansarna Kronan och Lejonet samt Länsresidenset. För SFV är det viktigt att fastigheterna, deras betydelse i Göteborgs historia samt kopplingar till stadens övriga historiska miljöer, synliggörs och förklaras för boende och besökare. Målet är att utveckla dem till attraktiva historiska besöksmål och mötesplatser för göteborgare och turister.

2.3 DEN BEFÄSTA STADEN GÖTEBORG

Göteborgs historiska stadskärna är ett område av riksintresse för kulturmiljövården med skydd enligt Miljöbalken 3 kap. Motivering:

"Storstadsmiljö, formad av funktionen som "Sveriges port mot väster" och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vattensystem. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förmämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- & 1900-talen"

En betydande del av motiveringen till riksintresset utgörs alltså av de bevarade resterna av den befästa staden och att Göteborg var Sveriges port och del i rikets gränsförsvar mot väster

I Göteborg pågår i skrivande stund flera stadsutvecklingsprojekt; Västlänken och anslutande projekt, som kommer att förändra staden på ett genomgripande sätt. Projekten utgör ett hot mot resterna av den befästa staden genom att fornlämningar under mark behöver tas bort. De innebär samtidigt en möjlighet att genomföra åtgärder som stärker berättelsen om den befästa staden i det nya som tillförs samt att visa lämningarna. I regeringens Villkor 1 för Västlänken anges t.ex. att de kulturhistoriska värdena ska stärkas genom projektet. Att så ska ske regleras även i Trafikverket genomförandeavtal med staden.

Göteborgs stadsmuseum har tagit fram en vision för hur man kan stärka fästningsstadens läsbarhet och integrera dessa berättelser i den framtida staden (PM, Vision och åtgärdsförslag för fästningsstaden Göteborg. Göteborgs stadsmuseum, 2015). Visionen visar den samlade påverkan på fästningen av Västlänkens olika delprojekt och lyfter fram ett paket med åtgärder/skyddsåtgärder och visioner.

För att förverkliga visionen har Göteborgs Stad, genom Kulturförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret och Trafikkontoret tagit fram handlingsprogrammet *Göteborg förstärkt* med förslag på hur fästningsstaden kan gestaltas i det framtida Göteborgs historiska stadskärna.

Göteborg har mycket att vinna på att kulturhistoriskt profilera sig tydligare som Den befästa staden, både för invånare, besökare samt för att stimulera turismen. År 2021 fyller Göteborg 400 år, ett givet tillfälle att lyfta platserna och berättelserna som står bakom stadens födelse och utveckling.

Inför jubiléet frågade Göteborgs stad om invånarnas idéer. Många ville lyfta stadens historia och dess berättelser. Stadsmuseet har inlett detta arbete med utställning Göteborgs födelse som tagits fram som en del av jubiléet. Den speglar människors liv i den befästa staden. Älvmynningen och befästningar visas i olika scener och tidsepoker. Genom röster, föremål, bilder och berättelser kan besökarna ta del av och lära sig mer om den befästa stadens utveckling.

Även planerna att bygga ut yttre delarna av hamnen vid Lilla Aspholmen, i anslutning till riksintresset kulturmiljön Nya Älvsborgs fästning, resulterar i utvecklande insatser. 2009 träffades en överenskommelse om kompensation mellan Göteborgs hamn och länsstyrelsen i Västra Götaland för intrånget. Den innebär bl.a. att Göteborgs hamn finansierar ett projekt i syfte att dokumentera och tillgängliggöra de historiska lämningarna. Kulturförvaltningen ska planera och genomföra åtgärder och aktiviteter som möjliggör för allmänheten att få ökad kunskap om hamnens och befästningarnas historia i Göteborg.

Sammanfattningsvis så förvaltas, bevaras, utvecklas, sköts och nyttjas de berörda 1600-tals kulturmiljöerna i den befästa staden av ett flertal olika offentliga och privata aktörer. För att kunna bedriva ett övergripande, hållbart och effektivt bevarande- och utvecklingsarbete kring den befästa stadens kulturmiljöer samt stärka deras attraktivitet som besöksmål och mötesplatser, så måste planering och genomförande samordnas mellan Statens fastighetsverk och Göteborg Stad.

2.4 GEMENSAM UTVECKLINGSPLAN

2.4.1 Utvecklingsplanen

Denna utvecklingsplan är ett redskap i Göteborgs Stads och SFV:s gemensamma långsiktiga utvecklingsarbete kring de historiska kulturmiljöer som en gång lade grunden för Göteborg.

Utvecklingsplanen bekräftar parternas gemensamma syn på framtiden och säkrar en långsiktig och hållbar samverkan. Planen syftar till att upprätthålla ett ömsesidigt engagemang hos parterna samt underlätta kontinuiteten i utvecklingsarbetet vid t.ex. personalbyte, politiska val och andra opåverkbara faktorer. Den resulterar i bättre beslutsunderlag, resurseffektivitet och ett ökat kunskapsutbyte.

I planen återfinns de syften och mål som parterna delar, de utvecklingsområden som ska prioriteras samt vilka gemensamma insatser som parterna avser genomföra för att uppnå syfte och mål.

Saknar en av parterna möjlighet att tillföra de resurser som krävs för att följa planen, så har utsedd utvecklingsgrupp att komma överens om nödvändiga förändringar i utvecklingsplanen.

Utvecklingsplanen tydliggör Göteborgs Stads och SFV:s avsikt att samverka långsiktigt och hur det ska ske men innehåller inga juridiska eller bindande åtaganden för parterna.

2.4.2 Utvecklingsgrupp

En utvecklingsgrupp med utvalda representanter för parterna som besitter mandat, kompetens och tid, ansvarar för att utvecklingsplanen följs och att dess insatser genomförs successivt under perioden.

Gruppens medlemmar ansvarar löpande för att utvecklingsarbetet är förankrat i den egna organisationen, att berörda beslutsfattare regelbundet hålls informerade samt att desamma verkar för att det gemensamma utvecklingsarbetet ska kunna fortskrida effektivt och långsiktigt.

Vid större gemensamma insatser utser utvecklingsgruppen en arbetsgrupp.

Gruppen ombesörjer en årlig omvärldsanalys, avstämning samt ev. justeringar av planen.

SFV är sammankallande och Göteborg Stad är ordförande i gruppen som träffas minst fyra gånger per år.

2.4.3 Nätverk

Ett nätverk med externa lokala, regionala och nationella aktörer som kan påverka utvecklingsarbetet byggs upp och nyttjas av utvecklingsgruppen som resurs-, kunskaps och referensbank.

2.5 PARALLELLA PROJEKT OCH PROCESSER

Parallellt med utvecklingsplanen pågår ett flertal långsiktiga projekt och processer som påverkar planens genomförande och de berörda kulturmiljöerna. Utvecklingsplanen och dess insatser har i skrivande stund att förhålla sig till och i vissa fall även samordnas med t.ex. följande processer/projekt:

- Handlingsprogrammet Göteborg förstärkt
- Västlänken med ett flertal underliggande projekt.
- Jubileumsarbetet kring Göteborg 2021 samt flertalet underliggande projekt och aktiviteter.
- Utbyggnaden av Göteborgs yttre hamn vid riksintresset Nya Älvsborgs fästning.
- Samverkansprojektet "Tillväxt turism". Hjälper besöksnäringen utveckla hållbara företag och nya exportmogna produkter. Ägare: BRG i samarbete med Göteborg & Co och Turistrådet Västsverige.
- Stadens pågående utvecklingsarbete kring Kronhuskvarteret.
- SFV:s långsiktiga utvecklingsprojekt kring berörda fastigheter.
- Stadsutvecklingsprogram för Södra Centrum. Programmet syftar till att ge en samlad bild av utvecklingen i södra centrum, säkra värden och kvalitéer samt ge principer, riktlinjer och rekommendationer för hur staden ska tillvarata, utveckla och stärka den historiska kärnan.
- Fördjupning av översiktsplanen (FÖP) för centrala Göteborg. Har som syfte att visa stadens plan för utveckling och bevarande och vilka intresseavvägningar som görs med sikte mot år 2035, med utblickar mot 2070. FÖP hanterar riksintressefrågor och övergripande, strukturella frågor som inte

enskilda projekt kan hantera i planering, samt lägger fram strategier och planeringsinriktningar för framtida förtätning, vad gäller bebyggelse, infrastruktur och kommunikationer, grönområden m.m. (FÖP-området sträcker sig i en oval från Älvsborgsbron till Gamlestaden).

2.6 SAMHÄLLSEFFEKTER

Flera av de historiska kulturmiljöerna skapar redan idag genom sin existens och verksamhet direkt och indirekt en mångfald positiva samhällseffekter för Göteborg, kringliggande region och Sverige. Genom vårt gemensamma utvecklingsarbete förstärks och utvecklas dessa effekter inom en rad områden.

2.6.1 Effekter för kulturarvet

Genom utvecklingsplanen ges Göteborgs historiska befästningsmiljöer från 1600-talet och framåt bättre förutsättningar att bevaras och utvecklas på ett hållbart sätt. Ökad kunskap om och intresse för miljöerna leder till bättre förståelse och stolthet för stadens tillkomst och historia hos boende, turister och näringsliv. Ett ökat engagemang från civilsamhället bidrar till att säkerställa miljöernas framtid.

2.6.2 Effekter för besöksnäringen

Flera av Göteborgs historiska kulturmiljöer utgör redan idag populära besöksmål, mötesplatser och strövområden för både boende och turister. Men de besitter också en stor outnyttjad potential. Genom utvecklingsplanen kan deras roller som nav och motorer i den lokala kulturturismen stärkas och Göteborgs attraktionskraft och profil som kulturhistorisk destination kan utvecklas. De kan i större omfattning utgöra en direkt reseanledning för fler svenska och utländska turister att gästa Göteborg. Genom utvecklingsplanen kan miljöerna vidareutvecklas som arenor för publik verksamhet och event och därmed skapa bland annat ökade intäkter och fler arbetstillfällen för besöksnäringens aktörer. Utvecklingsplanen kan tillföra det kulturhistoriska perspektiv som skulle göra destinationen Göteborg än mer komplett och attraktiv för svenska och utländska turister. Inför och under jubileumsfirandet 2021 bidrar utvecklingsplanens insatser till att skapa den historiska grund som själva jubileet utgår från, dvs Göteborgs tillkomst och utveckling.

2.6.3 Ekonomiska effekter

Det är av stor vikt att sprida insikt kring den mängd ekonomiska effekter som de historiska kulturmiljöerna kan skapa. En insats som möjliggör utvecklad eller ny publik verksamhet i berörda miljöer kan samtidigt skapa direkta och indirekta ekonomiska effekter på minst åtta nivåer för lokala och regionala aktörer:

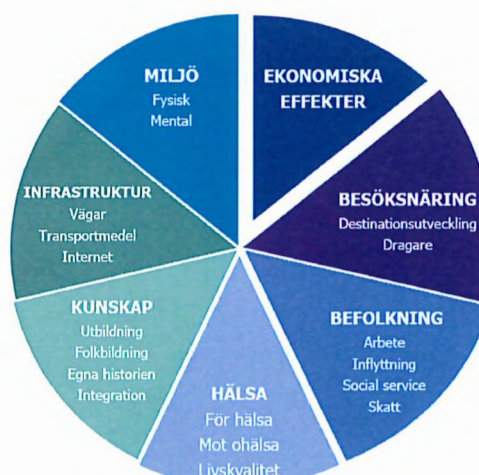
1. Kulturmiljöns ägare	<i>Ökade hyresintäkter</i>
2. Entreprenören (hyresgästen)	<i>Ökad omsättning/vinst</i>
3. Entreprenörens personal	<i>Fler arbetstillfällen/ högre inkomster</i>
4. Kulturmiljöns övriga verksamheter	<i>Ökad omsättning/vinst</i>
5. Kringliggande företag (handel, restauranger, logi)	<i>Ökad omsättning/vinst</i>
6. Lokala leverantörer (råvaror, <i>hantverkare, städ</i>)	<i>Ökad omsättning/vinst</i>
7. Transportörer (lokaltrafik, taxi, hyrfordon, bränsle)	<i>Ökad omsättning/vinst</i>
8. Kommun /landsting	<i>Skatteintäkter från nivå 1 - 7</i>

2.6.4 Effekter för olika samhälls-/politikerområden

De medverkande historiska byggnaderna och miljöerna tillför idag en mängd positiva effekter inom en rad olika samhällsområden.

Ett av målen med utvecklingsplanen är att synliggöra samt förstärka dessa samhällseffekter.

Tårtdiagrammet ska ses som en inspirationskälla i samtalen kring vilka samhällseffekter som kan uppnås med en insats.

3. FÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 MEDVERKANDE HISTORISKA FASTIGHETER OCH KULTURMILJÖER

Det finns många kulturhistoriska spår i Göteborg med omgivning som på olika sätt beskriver stadens tillkomst. Utvecklingsplanen sätter fokus på de 1600-tals fastigheter och miljöer som var och en och tillsammans bäst skildrar utvecklingen av den befästa staden Göteborg. Följande är utvalda att ingå:

Historisk miljö	Typ	Förvaltare
1. Carolus Dux	Bastion	Higab
2. Kronhuset /-kvarteret	Tyghus, verkstäder, kontor	Higab
3. Nya Älvsborgs fästning	Befästning	SFV
4. Otterhälleverken/ Carolus Rex	Bastioner	Göteborg Stad
5. Skansen Lejonet	Skans	SFV
6. Skansen Kronan	Skans	SFV
7. Stora Hamnkanalen	Tidigare hamnfunktion	Göteborg Stad
8. Länsresidenset	Residens	SFV
9. Vallgravsstråket	Torg, bastionslämning	Göteborg Stad, Higab
10. Älvsborgs slott/ Klippan	Slott, fästning, handelsplats	Higab, Länsstyrelse

3.2 GEMENSAMMA SYFTEN

Utvecklingsplanen utgår från ett antal gemensamma syften som parterna enats kring:

3.2.1 Hållbar förvaltning och utveckling

Det primära syftet är att uppnå en hållbar förvaltning samt utveckling av kulturmiljöerna/besöksmålen, de publika verksamheter som bedrivs i/kring dem samt de samhällseffekter de kan skapa:

- Ekonomisk Nyttja befintliga resurser effektivt och attrahera mer externa resurser
- Social Skapa fler samhällseffekter utifrån stadens och platsens historia
- Miljömässig Tillvarata och sprida kunskap om Göteborgs 1600-talsmiljöer
- Kulturell Stärka de historiska miljöernas roll, attraktionsvärde och konkurrenskraft.

3.2.2 Utvecklad samverkan

En förutsättning för att uppnå ovan nämnda är utvecklad och hållbar samverkan mellan berörda parter:

- Samsyn Gemensam syn på kulturmiljöernas bevarande, skötsel och utveckling
- Kontinuitet Säkerställa långsiktig och kontinuerlig samverkan
- Redskap Vägledande redskap i det gemensamma utvecklingsarbetet

Avgränsningar: Insatser som enbart gynnar en enskild byggnad eller miljö, eller som är att betrakta som ordinarie verksamhet, skall ej genomföras inom ramen för utvecklingsplanen.

3.3 GEMENSAMMA MÅL

Utvecklingsplanen utgår från, ligger i linje med samt stödjer Sfv:s, Göteborgs Stads, medverkande förvaltningars, Higab:s och Göteborg & Co:s aktuella mål- och styrdokument (se vidare 9.0).

Med dessa som utgångspunkt har parterna enats kring att eftersträva följande gemensamma mål:

1. En fungerande strategisk och operativ samverkan mellan utvecklingsplanens parter.
2. En gemensam berättelse om Den befästa staden och berörda kulturmiljöer ska finnas för alla aktörer att utgå från i sin publika verksamhet.
3. Kulturmiljöernas hyresgäster ska synliggöra och tillvarata platsens berättelser i sina verksamheter.
4. Kulturmiljöernas hyresgäster ska erbjuda verksamheter, upplevelser och produkter av hög kvalitet.
5. Kulturmiljöernas publika utbud och program ska vara samordnade.
6. Antalet intäktsskapande besökare i kulturmiljöerna ska öka
7. Den fysiska, digitala och språkliga tillgängligheten till kulturmiljöerna ska vara god.
8. Kulturmiljöernas samhällseffekter ska synliggöras och tillvaratas bättre.

Gemensamma mål sätts för varje insats i utvecklingsplanen och ska ligga i linje med Sveriges och regionens mål för besöksnäringen. Hänsyn ska ta till berörda hyresgästers egna verksamhetsmål.

3.4 UTVECKLINGSOMRÅDEN

De gemensamma insatserna skall ske inom följande utvecklingsområden:

- Samarbete *Utvecklad samverkan mellan berörda parter och hyresgäster*
- Berättelser *Tydliggöra kulturmiljöernas roller och sambanden dem emellan*
- Hållbarhet *Utveckla ekonomisk, social, miljömässig och kulturell hållbarhet*
- Tillgänglighet *Ökad fysisk, digital och språklig tillgänglighet till miljöerna*

3.5 VÄRDEGRUNDER

I det gemensamma utvecklingsarbetet ska de sex grundläggande rättsliga principerna som definierar den statliga värdegrunden beaktas:

- Demokrati *All offentlig makt utgår från folket.*
- Legalitet *Den offentliga makten utövas under lagarna.*
- Objektivitet *Allas likhet inför lagen, saklighet och opartiskhet ska iakttas.*
- Åsiktsfrihet *Fri åsiktsbildning ska råda.*
- Lika värde, frihet, värdighet *Respekt för lika värde, frihet och värdighet.*
- Effektivitet och service *Effektivitet, resurshållning, service och tillgänglighet.*

4. GEMENSAMMA INSATSER

Parterna har för avsikt att genomföra elva gemensamma grundläggande (G) och utvecklande (U) insatser under perioden. Förutsättningarna för var och en presenteras kort på följande sidor. Siffran som anges vid målet för respektive insats visar vilket av utvecklingsplanens åtta mål som insatsen underbygger.

Samverkan *Insatser för att utveckla samverkan mellan berörda aktörer*

1. Kartläggning av samtliga berörda aktörer	G
2. Utvecklad samordning mellan berörda offentliga aktörer	G
3. Samordna publikt utbud och programverksamhet	U

Berättelser *Insatser för att tydliggöra Göteborgs och kulturmiljöernas historia*

4. Upprätta berättelser om "Den befästa staden"	G
5. Utbilda berörda hyresgäster och aktörer	U

Hållbarhet *Insatser för att uppnå ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet*

6. Gemensam kvalitetssäkring av kulturmiljöer, hyresgäster, publika verksamheter	G
7. Initiera affärs-/produktutveckling som stärker miljöernas värden och attraktivitet	U
8. Metodutveckling för att mäta kulturmiljöernas samhällseffekter	U
9. Tillvarata externa resurser som frivillig finansiering och volontärskap	U

Tillgängligheten *Insatser för att öka fysisk, digital och språklig tillgänglighet till miljöerna*

10. Kartläggning av kulturmiljöernas fysiska, digitala och språklig tillgänglighet	G
11. Insatser för ökad tillgänglighet till kulturmiljöerna	U

INSATSER FÖR ATT ÖKA SAMVERKAN MELLAN AKTÖRERNA

4.1 Kartläggning av alla berörda aktörer

Bakgrund	Ansvaret för bevarande, underhåll, drift och utveckling av kulturmiljöerna är fördelat på flertalet förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad, SFV samt externa aktörer. En kartläggning av vilka aktörer som ansvarar för och påverkar varje historisk kulturmiljö utgör en grundförutsättning för en hållbar och effektiv samverkan dem mellan.
Syfte	Att uppnå en fungerande, hållbar samverkan mellan berörda aktörer vilket möjliggör effektiv förvaltning, underhåll, drift och utveckling av kulturmiljöerna.
Mål (1)	En strategisk och operativ fungerande samverkan mellan utvecklingsplanens parter
Förväntade effekter	- Tydligare ansvarsfördelning och därmed ökat engagemang - Snabbare och flexiblare agerande kring frågor som berör kulturmiljöerna - Större möjligheter till informations-, erfarenhets- och kunskapsutbyte - Effektivare resursnyttjande
Exempel på åtgärder	- Identifiera de aktörer som ansvarar för och påverkar respektive kulturmiljö - Samla in, sprid och upprätthåll gällande kontaktuppgifter - Skapa samverkansgrupper kring de kulturmiljöerna där behov finns.

4.2 Utvecklad samordning mellan berörda offentliga aktörer

Bakgrund	Många berörda aktörer, personalomsättning, tidsbrist, komplexa beslutsprocesser, informationsbrister samt ekonomiska och politiska förändringar, utgör vanliga svårigheter med att upprätthålla hållbar och praktiskt fungerande samverkan.
Syfte	Utforma arbetsmodeller som säkerställer långsiktig samverkan mellan aktörerna oavsett interna eller externa förändringar.
Mål (1)	En fungerande strategisk och operativ samverkan mellan utvecklingsplanens parter
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuerlig samordning och avstämning - Effektivare arbets- och beslutsprocesser - Större förståelse aktörerna sinsemellan - Förenklad kontaktyta för hyresgäster, partners och andra externa aktörer
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Regelbundna planerings-, samordnings- och avstämningsmöten - Webbaserat samverkanforum - Upprätthålla/uppdatera person- och kontaktuppgifter

4.3 Samordna publikt utbud och programverksamhet

Bakgrund	Många positiva effekter kan uppnås genom en effektivare och mer samordnad kontakt med berörda hyresgäster och kringliggande närings- och föreningsliv. Likaså behövs en ökad samverkan mellan berörda privata aktörer stimuleras och samordnas.
Syfte	Bättre samordning med och mellan berörda hyresgäster och andra privata aktörer.
Mål (5)	Kulturmiljöernas publika utbud och program ska vara samordnade.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Ökad förståelse för kulturmiljöernas värden bland berörda aktörer - Bättre samarbete med och mellan hyresgäster och närings- och föreningsliv - Attraktivare utbud och verksamheter för allmänheten i kulturmiljöerna - Hyresgäster och engagerat näringsliv ges bättre förutsättningar till ökade intäkter - Ökade intäkter till hyresgäster och andra berörda aktörer.
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Information/inbjudan till samverkan till aktörer i/kring berörda kulturmiljöer - Samordning av aktörernas utbud och publika verksamheter - Webbaserat forum för kommunikation, samordning och affärsutveckling.

INSATSER FÖR ATT TILLVARATA GÖTEBORGS OCH KULTURMILJÖERNAS HISTORIA

4.4 Upprätta berättelsen om "Den befästa staden"

Bakgrund	Det finns oerhört mycket skriven och spridd information om Göteborgs och de berörda kulturmiljöernas historia. Dock saknas övergripande berättelser som beskriver Göteborgs tillkomst och kulturmiljöernas roll och sammanhang i historien. Berättelserna ska vara skrivna på ett sådant sätt att den kan fungera som underlag för miljöernas hyresgäster och andra berörda aktörer i deras affärs- & produktutveckling.
Syfte	Att erbjuda berörda hyresgäster, aktörer och allmänheten övergripande och intresseväckande berättelser om Göteborgs födelse och kulturmiljöerna.
Mål (2)	Kvalitetssäkrade berättelser om Den befästa staden och berörda kulturmiljöer ska finnas för alla aktörer att utgå från i sin publika verksamhet.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Samma kvalitetssäkrade berättelser utgör underlag för alla berörda aktörer. - Berörda hyresgäster och aktörer får lättare att tillvarata och skapa intäkter kring Göteborgs och platsens historia i sina publika verksamheter. - Allmänhetens kunskap om och intresse för Göteborgs tillkomst ökar. - Kulturmiljöernas attraktionskraft som besöksmål och miljö att verka i stärks.
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Anlita professionell skribent som behärskar <i>storytelling</i> - Historisk expertis på Stadsmuseet m fl. sammanställer textunderlag - Övergripande berättelser om Göteborgs tillkomst upprättas där berörda kulturmiljöer sätts in i sina historiska sammanhang. - Individuella utvecklade berättelser skrivs kring varje berörd kulturmiljö

4.5 Utbilda berörda hyresgäster/aktörer

Bakgrund	Hyresgäster och andra aktörer i respektive kulturmiljö ska kunna förmedla dess historia till allmänhet och besökare. De ska även kunna utveckla affärsmässig, kvalitativ publik verksamhet som baseras på n om Den befästa staden.
Syfte	Säkerställa att de aktörer som verkar i och kring kulturmiljöerna kan förmedla Göteborgs och platsens historia till sina besökare samt tillvarata den affärsmässigt.
Mål (3)	Berörda hyresgäster ska synliggöra och tillvarata platsens berättelser i sina verksamheter.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Okad historisk kunskap om och intresse för Göteborgs och deltagande kulturmiljöer bland hyresgäster, aktörer, invånare och turister. - Fler entreprenörer tillvaratar Göteborgs historia affärsmässigt. - Större utbud av historiskt baserade upplevelser, tjänster och produkter - Kulturmiljöernas attraktivitet som besöksmål stärks
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Utbildningsinsatser gentemot berörda hyresgäster och aktörer - Övergripande berättelser sprids genom alla tillgängliga kanaler.

INSATSER FÖR ATT UPPNÅ EKONOMISK, SOCIAL OCH MILJÖMÄSSIG HÅLLBARHET

4.6 Gemensam kvalitetssäkring av kulturmiljöer, hyresgäster, verksamheter

Bakgrund	Berörda kulturmiljöer ägs, förvaltas, skyddas och utvecklas av offentligheten för att de representerar viktiga platser i Göteborgs och Sveriges historia. Därmed har offentligheten även ansvar för och ett stort intresse i att kunskapen om Göteborgs och kulturmiljöerna historia förmedlas på ett kvalitativt och relevant sätt.
Syfte	Att kulturmiljöerna bevaras, används och utvecklas på ett hållbart sätt och att deras besökare möts av miljöer, verksamheter och produkter av hög upplevd kvalitet.
Mål (4)	Kulturmiljöernas hyresgäster ska erbjuda hållbara verksamheter, upplevelser och produkter av hög kvalitet.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Väl bevarade kulturmiljöer med för platsen lämpliga verksamheter. - Lämpade, engagerade och motiverade hyresgäster och partners i/kring miljöerna. - Platsens historia tillvaratas och sprids på ett bra sätt. - Kulturmiljöernas attraktivitet som besöksmål och mötesplats stärks
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Genomgång och samordning av vilka faktorer som bör kvalitetssäkras - Genomgång och samordning av befintliga villkor och krav som finns på berörda hyresgäster och verksamheter. - Upprätta och implementera redskap som underlättar kvalitetssäkring

4.7 Initiera affärs-/produktutveckling som stärker miljöernas värden och attraktivitet

Bakgrund	De flesta av kulturmiljöerna besitter stor affärsmässig utvecklingspotential. Genom att utveckla befintliga och nya historisk baserade verksamheter, tjänster och produkter i och kring dem så stärks deras attraktivitet och konkurrenskraft. Insatser behövs för att befintliga och nya entreprenörer ska upptäcka och lär sig ta tillvara på kulturmiljöernas affärsmässiga utvecklingspotential.
Syfte	Öka intresset för publik verksamhet i kulturmiljöerna bland hyresgäster och näringsliv.
Mål (6)	Antalet intäktsskapande besökare i kulturmiljöerna ska öka.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Fler aktörer som engagerar sig i miljöernas bevarande och utveckling. - Kulturmiljöernas kärnvärden, dvs deras historier, stärks och tillvaratas. - Ökade intäkter till berörda hyresgäster och hyresvärdar. - Attraktivare och mer upplevelserika kulturmiljöer.
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Förse hyresgäster/entreprenörer med en <i>brief</i> kring platsens historia och unicitet - Initiera affärs- och produktutveckling bland hyresgäster. - Informera presumtiva entreprenörer om kulturmiljöernas affärsmässiga potential

4.8 Metodutveckling för att mäta kulturmiljöernas samhällseffekter

Bakgrund	Det krävs allt större resurser för att bevara, underhålla och tillgängliggöra de berörda historiska kulturmiljöerna. Samtidigt skapar de en mångfald positiva samhällseffekter. För att kunna engagera fler politikerområden och samhällsaktörer i arbetet med att bevara kulturmiljöerna så krävs att dessa samhällseffekter mäts och synliggörs.
Syfte	Fler samhällsaktörer ska engageras sig i bevarande och utveckling av kulturmiljöerna
Mål (8)	Kulturmiljöernas samhällseffekter ska tillvaratas bättre.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Kvalitetssäkrade metoder att mäta kulturmiljöernas samhällsvärden. - Kulturmiljöernas samhällseffekter synliggörs för allmänheten - Ökat intresse för kulturmiljöerna, deras bevarande, skötsel och utveckling, - Offentlig debatt om kulturmiljöernas roll i Göteborgs samhällsutveckling
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Analys av befintliga och tänkbara samhällseffekter - Kartläggning av lämpliga mätmetoder i Sverige och utomlands - Utveckla, testa och utvärdera behovsanpassade mätmetoder - Regelbunden sammanställning av alla kulturmiljöernas samhällseffekter

4.9 Tillvarata externa resurser som frivillig finansiering och volontärskap

Bakgrund	De historiska kulturmiljöerna spelar en viktig roll i människors liv. Samtidigt krävs stora insatser för att bevara, underhålla och utveckla miljöerna. Samhällets resurser är begränsade. Därför bör allmänhetens och näringslivets engagemang systematiseras, kanaliseras och utvecklas.
Syfte	Ta tillvara på allmänhetens och näringslivets engagemang och givmildhet.
Mål (8)	Kulturmiljöernas samhällseffekter ska tillvaratas bättre.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Metoder och kanaler som kan hantera frivillig finansiering och volontärskap - Ökade finansiella och personella resurser till kulturmiljöerna - Ökad kunskap om samt intresse och förståelse för Göteborgs historia och kulturmiljöernas värden.
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Kartlägg befintlig frivillig finansiering och volontärskap i / kring kulturmiljöerna. - Analysera möjligheten att samordna hanteringen av frivillig finansiering och volontärskap - Testa riktade insatser - Analyser hur reserverade pengar i Västlänken projektet bäst kan nyttjas

INSATSER FÖR ATT ÖKA FYSISK, DIGITAL OCH SPRÅKLIG TILLGÄNGLIGHET TILL MILJÖERNA

4.10 Kartläggning av fysisk, digital och språklig tillgänglighet

Bakgrund	Under 400-årsjubileet kommer Göteborgs historia och berörda kulturmiljöer att stå i centrum för firandet. Insatser för ökad tillgänglighet är därmed nödvändiga. Som underlag inför det arbetet krävs en övergripande kartläggning av miljöernas befintliga fysiska, digitala och språkliga tillgänglighet
Syfte	Inhämta kunskap om hur tillgängliga kulturmiljöerna är idag ur olika perspektiv.
Mål (7)	Den fysiska, digitala och språkliga tillgängligheten till kulturmiljöerna ska vara god.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Kunskap om varje kulturmiljös fysiska, digitala och språkliga tillgänglighet - Aktuellt beslutsunderlag inför planeringen av tillgänglighetsåtgärder. - Aktuellt underlag vid spridning av tillgänglighetsinformation till allmänheten
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Kartläggning av varje kulturmiljös fysiska, digitala och språkliga tillgänglighet - Beslut vilka miljöer som ska tillgängliggöras fysiskt, digitalt respektive språkligt - Analysera vilka insatser som behövs för att förbättra tillgängligheten till dem.

4.11 Insatser för ökad fysisk, digital och språklig tillgänglighet

Bakgrund	Inför jubileumsåret 2021 skall allmänhetens tillgänglighet till Göteborgs historia och till berörda kulturmiljöer utvecklas fysiskt, digitalt och språkligt. Speciell hänsyn ska tas till målgrupperna barn och ungdomar, icke svenskspråkiga besökare samt besökare med funktionsvariationer.
Syfte	Tillgängliggöra varje kulturmiljö och dess historia på för platsen lämpliga sätt och för en så stor del av allmänheten som möjligt.
Mål (7)	Den fysiska, digitala och språkliga tillgängligheten till kulturmiljöerna ska vara god.
Förväntade effekter	<ul style="list-style-type: none"> - Varje kulturmiljö och dess historia tillgängliggörs på för platsen lämpliga sätt. - Fler besöker kulturmiljöerna på plats - Fler tar del av Göteborgs och kulturmiljöernas historia digitalt - Fler icke svenskspråkiga kan ta del av kulturmiljöerna och deras historia.
Exempel på åtgärder	<ul style="list-style-type: none"> - Analys hur varje plats tillgängliggörs på bästa sätt och vilka insatser som krävs. - Succesivt genomförande av de insatser som krävs.

5. FINANSIERING

5.1 Gemensamma insatser

Det primära syftet med denna utvecklingsplan är att initiera och befästa ett hållbart och praktiskt fungerade samarbete mellan SFV och Göteborgs Stads aktörer kring berörda kulturmiljöer. För detta krävs vilja, engagemang, kompetens, kunskap och resurser hos alla parter.

Planens insatser är tänkta att genomföras inom ramen för parternas ordinarie verksamhet och budget. Det förutsätter ett långsiktigt gemensamt engagemang för att nyttja befintliga resurser på ett hållbart och effektivt sätt.

5.2 Extern medfinansiering

En så hög grad av extern medfinansiering som möjligt ska eftersträvas vid genomförandet av planens insatser. Externa parter i form av offentliga och privata aktörer skall därför i största möjliga mån bjudas in att delta finansiellt och praktiskt i utvecklingsarbetet och dess insatser.

5.3 Individuella insatser

Utöver ovan nämnda resurser, tillför respektive part egna och / eller externa resurser för ytterligare insatser till egna historiska fastigheter och kulturmiljöer som ingår i utvecklingsplanen.

För att uppnå ett effektivt resursnyttjande så bör omfattning och tidpunkt för dessa riktade insatser samplaneras och synkroniseras med utvecklingsplanens gemensamma insatser.

6. GENOMFÖRANDET

6.1 Verkställande

Utvecklingsgruppen ansvarar för att utvecklingsplanens insatser verkställs och att det sker i den ordning som beslutats. För att säkerställa att planen genomförs på ett effektivt och professionellt sätt så utser utvecklingsgruppen en ansvarig för respektive insats.

6.2 Avstämning, utvärdering och justering

Utvecklingsgruppen har som ansvar att utöver parternas egna utvärderingar, tillsammans årligen stämma av och utvärdera genomförda insatser samt justera utvecklingsplanen vad gäller mål och insatser. En kortare rapport upprättas varje vår. Utvecklingsgruppens medlemmar ansvarar för att rapporten sprids och att större justeringar av utvecklingsplanen förankras i den egna organisationen.

6.3 Revidering

Om utvecklingsgruppen så beslutar, kan utvecklingsplanen revideras. Hänsyn ska då tas till omvärldens utveckling, parternas förutsättningar, genomförda insatser samt uppnådda resultat relaterat till uppsatta mål och satsade resurser. Arbetet med att upprätta en fortsatt gemensam utvecklingsplan från år 2023 ska påbörjas senast 2021. Inför det arbetet ska en fördjupad utvärdering av planen ske.

7. TIDPLAN

Utvecklingsplanen gäller från den 1 april 2018 till och med 31 december 2022 med avsikt att uppdateras och förlängas för perioden 2023 - 2032.

7.1 Övergripande

Utvecklingsgruppen träffas minst två gånger på våren och två på hösten. Under våren planeras och föreslås de insatser som ska ske påföljande år och en aktivitetsplan får året upprättas. Under hösten utvärderas innevarande års insatser.

Utvecklingsgruppens beslut om gemensamma insatser påföljande år ska tas på våren så att parterna kan säkerställa nödvändiga resurser i respektive besluts- och budgetprocesser.

Revidering av utvecklingsplanen bör ske senast efter tre år, när den är påtagligt inaktuell eller när majoriteten av de gemensamma insatserna är genomförda.

Arbetet med en ny efterföljande utvecklingsplan från 2023 ska påbörjas senast under 2021.

7.2 Gemensamma insatser

För att utvecklingsplanen ska kunna genomföras på ett verkningsfullt och resurseffektivt sätt så lyder den inte under någon fastställd tidsplan. Planens insatser prioriteras istället sinsemellan löpande av utvecklingsgruppen baserat på givna mål, tillgängliga resurser och omvärldsfaktorer.

8. UTVECKLINGSPLANENS TILLKOMST

8.1 Tidigare process

SFV har sedan myndigheten skapades 1993 haft ett löpande samarbete med olika aktörer i Göteborgs Stad vad gäller förvaltning, underhåll och skötsel av SFV:s kulturhistoriska fastigheter i staden. Göteborgs storlek med många berörda förvaltningar har dock förhindrat ett så långsiktigt och effektivt samarbete som parterna önskat. Med syfte att skapa en hållbar samverkan mellan SFV och berörda förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad, så samlades därför ett antal personer till en arbetsgrupp under våren 2016.

8.2 Arbetsgrupp

Arbetsgruppen som utformade denna utvecklingsplan under 2016 - 2017 bestod av:

• Cornelia Lönnroth	Göteborg Stad, Stadsledningskontoret
• Cina Gasparini	Higab
• Sofia Berntsson	Göteborg & Co, Jubileumsorganisationen
• Lise Backeby/Petra Gamerdinger	Göteborg & Co
• Cathrine Sjölund Åhsberg	Göteborgs Stadsmuseum
• Tom Wennberg	Göteborgs Stadsmuseum
• Dennis Axelsson	Göteborgs Stads Kulturförvaltning
• Lena Dübeck	Göteborgs Stads Trafikkontor
• Karolin von Mentzer	Göteborgs Stads Park och naturförvaltning
• Annelie Silvander	Göteborgs Stads Fastighetskontor
• Maria Hallberg	Statens fastighetsverk, FO Göteborg
• Linda Larsson	Statens fastighetsverk, Kommunikation
• Claes Brunius	Statens fastighetsverk, Besöksmålsteam

Vid arbetsgruppens möten deltog ytterligare ett antal personer med specialistkompetens.

9. ORIENTERINGSKARTOR

Orienteringskartorna nedan ger en grov övergripande bild över vilka kulturmiljöer som ingår i Den befästa staden och var de är belägna. Observera att kartan ej anger exakta gränser för varje historisk kulturmiljö utan enbart syftar till att underlätta läsning och förståelse av utvecklingsplanen. Siffrorna relaterar till förteckningen över medverkande miljöer på sidan 9 (3.1).

10. STYR- & MÅLDOKUMENT

Utvecklingsplanen och dess innehåll utgår från samt ligger i linje med och främjar ett flertal av medverkande parternas berörda styr- och måldokument. Nedan följer ett urval av dem:

10.1 Göteborgs Stad

"Mål och inriktningsdokument för Göteborg Stads budget 2018"

Utvecklingsplanen kommer att kunna bidra till att uppfylla flera av kommunfullmäktiges mål och stadens vision *Hållbar stad öppen för världen*. Tydligast blir det inom områdena "Turism och Evenemang" och "Kultur". Inom *Turism och evenemang* finns målet; "Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egens stad ska öka". "Göteborg ska också vara en hållbar turist-, mötes- och evenemangsstad med fler öppna arrangemang. Sysselsättningen och samverkan inom besöksnäringen ska öka".

Där står också att: *Turism och besöksnäring har stor betydelse för den lokala arbetsmarknaden och är ofta inkörsport till arbetslivet för unga människor samt att Göteborgs stads verksamheter inom turism- och evenemang ska bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor.*

Inom området Kultur lyfts tanken om kulturens viktiga roll i ett demokratiskt och hållbart samhälle och att ett jämlikt Göteborg bygger på en bred och generell tillgång till kultur. Målet är att "Tillgängligheten till kultur ska öka" och att "Fler ska bli delaktiga i stadens kulturliv och särskilt fokus ska ligga på barn, unga och äldre". Antalet kulturutövare ska också öka. En inriktning är att "Den kulturella jämlikheten ska öka så att alla får möjlighet att delta i kulturlivet utifrån sina behov".

I stadens Mål- och inriktningsdokument framgår det att nämnder och styrelser ska utifrån ett hela-staden-perspektiv samverka i arbetet med att implementera kommunfullmäktiges budget.

Park- och naturförvaltningen

Park- och naturnämnden reglemente

Nämnden ska sköta, förvalta och utveckla stadens park- och naturområden. Inom ramen för sitt uppdrag ska nämnden värna estetiska, sociala och miljömässiga värden samt natur- och kulturvärden. I uppdraget ingår att sköta, förvalta och utveckla följande områden och anläggningar, om inte någon annan har detta uppdrag:

- Stadens parkområden, planteringar, planterade träd och forgytor utan trafik samt annan för allmänheten tillgänglig mark av parkkaraktär.
- Stadens naturområden samt områden som enligt översiktsplan har stora friluftsvärd, natur- och kulturvärden eller där särskilda bevarandevärden och/eller skötselintressen finns. Naturresevat och områden med särskilda förordnanden om markanvändning.
- Park- och friluftsanläggningar, lek- och badplatser samt stadens djurpark i Slottsskogen.
- Stadens skulpturer, fontäner samt stadens offentliga toaletter.
- Stadens vattendrag och sjöar samt inre vattenvägar med tillhörande kajer och strandskoningar som ansluter till mark som ingår i nämndens förvaltar- och skötselansvar.
- Skötseln av grönytor, planteringar och liknande som ligger inom trafikområden och gatumark där skötseln inte ankommer på trafiknämnden.

Nämnden ska medverka i samhällsplaneringen tillsammans med andra nämnder, samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda för att främja goda miljöer i staden. Nämnden ska också aktivt bidra i den strategiska stadsplaneringen.

Övriga styrande dokument

- Göteborgs stadsmiljöpolicy
- Grönstrategi för en tät och grön stad
- Stadens träd – policy för park- och gatuträd i Göteborg

Fastighetskontoret

Fastighetsnämnden reglemente

Fastighetsnämnden har till uppgift att förvärva, iordningställa och tillhandahålla samt sälja och upplåta mark för de ändamål, i den omfattning och på de villkor som kommunfullmäktige fastställer. Nämnden har därmed till uppgift att utöva den formella ägarrollen till kommunens fasta egendom.

Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde följa utvecklingen och ta de initiativ som erfordras vad avser mark-, bostads- och näringslivsfrågor. Detta innebär att nämnden, i den mån det inte ankommer på annan, ska ansvara för:

- Kommunens mark- och exploateringsverksamhet
- Försäljning, förvärv och upplåtelse av fast egendom
- Förvaltning av kommunens fasta egendom (mark, byggnader mm) och byggnader på ofri grund
- Samordning av kommunens arbete vad avser fysisk tillgänglighet

Trafikkontoret

Trafiknämndens reglemente

Trafiknämnden ansvarar för att tillgodose medborgarnas och näringslivets transportbehov, förbättra trafiksäkerheten och minska trafikens miljöstörningar till en acceptabel nivå för både människor och natur. Uppdraget ska utföras med en helhetssyn och i nära samarbete med statliga, regionala och kommunala aktörer samt övriga intressenter. I ansvaret ingår också utbyggnad och underhåll av stadens vägar, gator, cykel- och spårvägsnät.

Trafikkontorets uppdrag är att erbjuda medborgare, besökare och näringsliv en hållbar rörlighet och en stad där de vill verka, vistas och mötas. Det görs i dialog och samverkan för en god leverans av en grön och nära storstad

Göteborgs kulturförvaltning

Kulturnämndens reglemente: (Nytt reglemente fr. våren 2018)

Nämnden ska driva och samordna stadens kulturstrategiska arbete, stödja och främja konsten i dess olika former och konstnärernas villkor i staden. Nämnden ska bedriva och utveckla publika kulturinstitutioner och mötesplatser som inte åligger annan nämnd. Därtill ska nämnden bidra till utvecklingen av kulturvärden i stadsutvecklingen.

Övriga styrande dokument

Kulturprogram.

"Stadens kulturplanering fokuserar på stadens offentliga rum, det sociala livet och på stadens identitet med syfte att ska skapa en attraktiv livsmiljö och göra staden karaktär och historia tydlig"

"Att använda historien och kulturarvet i arbete med kulturplanering ger en plats eller stad identitet med djup och förankring. En kulturplanering som tar avstamp i kulturmiljön och kulturhistorien är en naturlig del av den fysiska planeringen. Här finns också goda möjligheter att uppnå delaktighet och engagemang från göteborgarna sida genom att tillsammans skriva lokalhistoria eller identifiera platser som är viktiga lokalt, i minnen och berättelser". "Göteborg bör utveckla och stärka infrastrukturen för de kulturella och kreativa näringarna", "Kulturpolitikens huvuduppdrag är att erbjuda kulturella mötesplatser"

Bevarandeprogram: Grundläggande kulturhistorisk bebyggelse i Göteborg:

Göteborg har genom åren tagit fram ett antal rapporter, program etc. som beskrivit/ berört den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Göteborg. Flertalet har behandlats av kommunfullmäktige. De finns sammanställda i två bevarandeprogram, del 1 och 2, som publicerades 1999. 2017 kompletterades de med "Moderna Göteborg" som lyfter fram det unika och representativa bland rekordårens bebyggelse.

Kulturmiljövision

Göteborg förstärkt - Fästningsstaden. Handlingsprogram för Fästningsstaden Göteborg

Göteborgs stadsmuseum har tagit fram visioner för hur man i stadsplaneringen kan stärka de delar av stadens riksintressanta kulturmiljö som påverkas mest av Västlänkens byggande. Det handlar om Det gröna kulturarvet, Landerierna samt Fästningsstaden. Mest påverkas det sistnämnda vilket adresseras i *Vision och åtgärdsförslag för fästningsstaden Göteborg. Göteborgs stadsmuseum, 2015* som syftar till att stärka fästningsstadens läsbarhet och integrera berättelser i den framtida staden. Visionen visar den samlade påverkan på fästningen av Västlänkens olika delprojekt och lyfter fram ett paket med åtgärder / skyddsåtgärder och visioner. Dokumentet anger att det behövs ett handlingsprogram för hur fästningsstaden ska gestaltas i det moderna Göteborgs centrum. Våren 2017 lät Göteborg Stad via Stadsmuseet ta fram handlingsprogrammet "Göteborg Förstärkt – Fästningsstaden". I det pekas på att ett av Göteborgs speciella särdrag är att spåren efter Nordens starkaste stadsfästning är ständigt närvarande mitt i den levande stadskärnan. Skansar, bastionsmurar, kanaler och vallgrav är alla tydliga lämningar som sätter en speciell prägel på staden. I handlingsprogrammet redovisas även ett paket av åtgärder som stärker förståelsen, läsbarheten och upplevelsen av den befästa staden, i samspel med den moderna staden. Programmets bärande idé är att tillvarata de styrkor som finns i bevarade lämningar och att med ett paket av åtgärder binda samman dem till en tydligare och mer lättillgänglig berättelse för kommuninvånare och besökare i samband med de genomgripande förändringar centrala Göteborg står inför.

Higab AB

Higabs ägardirektiv

Kommunfullmäktiges mål:

"... ska låta de tre perspektiven social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet sätta sin prägel på verksamheten"

Det kommunala ändamålet:

"Higab AB ska aktivt medverka i Göteborgs stads utveckling genom att vara ett av stadens strategiska verktyg inom fastighetsområdet"

"Bolaget har ett särskilt ansvar att vårda kulturhistoriskt värdefulla fastigheter som ägs av Göteborgs stad genom Higab"

Samverkan:

"Higab ska samverka i och stödja det strategiska utvecklingsarbetet som staden bedriver. Bolaget ska bidra till att helhetssyn och ett gott och bra samarbete genomsyrar arbetet med både stadens nämnder och bolag samt externa intressenter"

Higabs vision

"Bäst på att utveckla byggnader som levandegör Göteborg"

Göteborg & Co AB

Göteborg 2021 – Utvecklad Jubileumsplan 2018 - 2019 med sikte på 2021

Vision

"År 2021 är Göteborg internationellt känd som en modig förebild för hållbar tillväxt. Vi är en innovativ, öppen och inkluderande stad där alla invånare känner mening och delaktighet."

Mål

"Göra ett internationellt avtryck genom att arbeta för att Göteborg blir en stad där invånarna trivs, känner delaktighet, stolthet och framtidstro."

Bli en modig förebild för hållbar tillväxt genom att uppfylla och överträffa redan beslutade mål."

Vidareutveckla Göteborg och den omgivande regionen genom bred samverkan med stadens nämnder och bolag samt lokala, regionala, nationella och internationella aktörer."

Engagera hela staden i firandet genom att bjuda in till fortsatt öppen dialog där alla kan delta."

Stärka bilden av Göteborg genom effektiv kommunikation och marknadsföring."

Stadsbyggnadskontoret

Byggnadsnämndens reglemente

Byggnadsnämnden har ansvar för kommunens reglering av bebyggelse, mark och vatten. Nämnden har ansvar för att driva och samordna den fysiska planeringen för Göteborg. Uppdraget innebär ett övergripande ansvar för att utveckla Göteborg till en konkurrenskraftig och attraktiv stad, och att planera för infrastruktur, näringsliv, bostäder och stadsmiljö. Utöver det grundläggande uppdraget ansvarar nämnden bland annat även för att anta, ändra eller upphäva detaljplaner eller områdesbestämmelser, fastighetsbildning, strandskyddsdispenser samt att besluta om kommunala naturreservat, naturminnen, biotopskyddsområden och kulturresevat.

Stadsbyggnadskontoret driver och samordnar den fysiska planeringen i staden på byggnadsnämndens uppdrag. Bland handlar det om att ta fram förslag till utveckling och bevarande av den byggda miljön, både på kort och lång sikt, /i samarbete med flera olika aktörer i stadsbyggnadsprocessen/. Den utveckling som planeringen möjliggör kan ändra sammanhanget även för byggnader och platser i den befintliga staden. Nya målpunkter i staden kan exempelvis förändra hur många som rör sig förbi en byggnad eller plats. Och utvecklingen av nya delar av staden kan förändra sammanhanget för en byggnad eller en plats. Några av de mer övergripande planeringsprojekt som pågår, och som berör den befästa staden, är stadsutvecklingsprogram för Södra centrum och fördjupning av översiktsplanen för centrala Göteborg.

10.2 Statens fastighetsverk

SFV:s regleringsbrev 2018

SFV:s verksamhet:

"Fastigheternas värden inklusive kulturmiljö- och naturmiljövärden ska bevaras, användas och utvecklas på ett för ägaren och brukaren långsiktigt lämpligt nivå"

SFV:s bidragsfastigheter:

"SFV ska öka intäkterna och/eller minska kostnaderna för att på sikt minska underskotten vad gäller bidragsfastigheter", "SFV ska där det är möjligt, med hänsyn till förutsättningar för långsiktiga avtal om lokal medfinansiering, utveckla besöksmål i nära samarbete med kommuner, landsting och besöksnäring"

SFV:s verksamhetsstrategier

SFV:s utvecklingsplaner gör avstamp i SFV:s övergripande strategier:

- Förvaltning med samhällsnytta: *Vi förvaltar, bevarar och utvecklar långsiktigt.*
- Tradition i utveckling: *Vi bevarar fastigheternas själ och karaktär men anpassar dem till dagens behov och användning.*
- Välkomnande värdskap: *Med kunskap om varje fastighets unika historia ska vi tillhandahålla attraktiva, konkurrenskraftiga och hållbara miljöer. Alla ska ha möjlighet att besöka dem, på plats eller digitalt.*

SFV:s verksamhetsplan 2017 (operativa mål)

Utvecklingsplanen ligger i linje med ett flertal av SFV:s operativa mål. Exempel:

Mål 1.1.2:

"Vi berättar om och beskriver våra fastigheter så att fler förstår varför de finns och bevaras samt om allas delaktighet i ägandet"

Mål 1.1.3:

"Kulturmiljöerna är en självklar resurs i samhället"

Mål 2.3.1:

"Vi ska skapa fler och bättre affärsmöjligheter"

"Vi ska arbeta med besöksmål med affärsmässig utvecklingspotential"

"Vi ska arbeta med nya intäktskapande affärsidéer och modeller kopplat till extern medfinansiering"

Mål 4.2.2:

"Vi utvecklar vår verksamhet genom dialog och samverkan"